

nedožen, a ti vendar puha dim iz sebe kot ga je star tobakar, ko je kupoval zavitek še po štiri krajcarje. Pouk traja štiri ure, navzočih je 25—35 otrok. Računijo, čitajo, pišejo. Tudi nekaj realij pride na vrsto. Poučuje se v treh (!) oddelkih. Nauče se precej. Redkokdaj zapusti šolo kak analfabet. Imel sem na ekskurendnih šolah tudi zredne otroke, ki bi bili v čast vsaki enorazrednici. Poznam te vrste šole, upravljali sem jih pred vojno štirinajst let, tekom vojne me je doletela sreča, da sem postal zopet ekskurendni učitelj in zdaj so me razmere prisilile, da na stara leta — s 34 službenimi leti — še enkrat ekskuriram in konkuriram z mladimi tovariši. Ne bi mi bilo treba, vem, saj sem voditelj šestrazrednice in še ekskurendne šole po vrhu, a star idealist sem, smilijo se mi otroci, da bi ostali brez pouka.

Vrnimo se še malo v šolsko dvorano! Proti eni gre. Pouk se konča. Oče naš... in deca se razprši lahkih nog na vse strani po brdi in bregih. Tudi jaz — in ti, ki ekskuriraš kje drugod — vzamem pot pod noge in hajd proti domu. Za vsak slučaj sem del jutraj za žep konic kloubase in kos kruha. In zdaj se začne dvojno delo, z nogami in z zobmi. Z nogami počasi, z zobmi hitro. Pot se nič kaj ne odceja, noge so težke. Ob treh čaka doma kosilo. Če je čakalo od popoldne, je prestando, če je kuhano šele zdaj, je skladnica v drvarnici za dve naročji mžja. Po kosilu malo v naslanjač, oči lezejo skupaj, noge so težke in ves život se pritožuje: Malo preveč dobrot za en dan!

Poštenemu delu — pošteno plačil! Tako vsaj bi moralo biti v naši baje demokratski državi. Pred vojno so plačevali ekskurendnim učiteljem na mesec po 50 K, med vojno je šolska oblast sama od sebe — kar se v vsakem stoletju niti enkrat ne zgodi — zvišala nagrado za 50 odstotkov.

Ker sem izprevidel, da 75 K : 8 = 9,375 K ni dosti niti za čevlje, ki jih raztrgam na enkratni poti, do teh šol namreč še enkrat državnih cest, da me konec kloubase in kruh stane tudi 7 K, dva naročaja drv 3—4 K, obleka tudi nekaj, sem si mislil: Fant, tako ne boš, v Ljubljano si šel. Pa sem pisal, da bi bil zadovoljen, če mi dajo toliko potnino in nagrado za prehrano, kot jo dobi pisarniški uradnik najnižjega plačilnega razreda, namreč potnina za km 2.50 K in za prehrano 25 K (kot državnemu uradniku mi gre za prehrano 40 K). Pisal sem 29. i. in višji šolski svet mi je brzo že 12. II. odgovoril: „Nadučitelj Fr. R. v R. se bo koncem šolskega polletja nakazala za pouk na ekskurendni šoli v P. potnina v znesku 60 v za km dejanske poti. Radi tega mu okrajni šolski svet naroči, da koncem šolskega polletja predloži izkaz v izvršenih potih, da se mu morejo nakazati pristojbine mesto dosedanje nagrade.“

Svinčnik v roke! 16 km × 60 = 9.60 K za vsako pot. G'hapit wie g'sprung! Prihranjen 22 in pol vinarja! — „Pr... nikoli več!“ sem dejal. Pa sem vendar še šel in še hodim. Idealen norec! Sam me je pa tega plačila tako, da nikamor ne povem, kakšne zasluge, in nikamor, resnica čez vse! Povedal sem to tovarišu v St. J., ki sem ga slučajno obiskal. In pove mi, da plača svojem učencu ako ga pošlje v bližnji trg, približno toliko pota, kot ga imam jaz, 10 K za pot, jesti preden odhaja, na pot kos kruha in jesti, ko se vrne. „Lej no,“ sem pripomnil, „zdaj služijo šolarji bolje kot mi. Pa še štiri ure poučevati jim ni treba.“

Dvomim, da bi bile te razmere našim zastopnikom v višjem šolskem svetu znane. Zato sem jih pojasnil. V zadoščenju mi bo tudi, če bosta hotela proučiti zadevo naša gg. višja šolska nadzornika oz.

njegovo življenje ter ga hodili obiskat v bolnišnico. Sedaj ob njegovi smrti oblekle so žene žalne obleke ter je ljudstvo trumoma vrela k mrtvaškemu odru, da se tako poslovijo od svojega ljubega učitelja in dobrotnika. Pogreba se je pa udeležila tako množina ljudi, da Mala Nedelja še ni videla takega spreveda in ob odprtem grobu mu je kmet domačin v lepih besedah izkazal zadnjo čast.

Kaj pa mi njegovi tovariši, ali nismo tudi mi izgubili v njem tovariša, kateremu ni nadomestila? Ako ti je bilo težko pri duši, ako si kakor razvedrila ali navseta, kam si šel, kakor k našemu ljubemu Cvahtetu, kjer si dobil utehe svoji duši, kjer te je on s spodbudnimi besedami navdušil za nadaljnje delo! Njemu si se lahko izpuševal in lažje ti je postalo pri duši. Četudi sam mlajši, nisi nikdar čutil, da je Cvahte starejši, kajti njegov duh je bil do zadnjega mladosten in čil.

Učiteljska družba mu je bila vedno najljubša in zato ga ni manjkalo na nobenem zborovanju, kar naj bo za zgled marsikaterim mlajšim. Udeleževal se je kot zastopnik

če se bode sploh govorilo o njej pri seji višjega šolskega sveta. Ureditelj potni in nagrad bi stala malenkost, ker je ekskurendnih šol le — 13.

Ekskurendne šole so šole za silu. Čim prej se prevreje v enorazrednice, tem bolje. Dokler se pa to ne zgodi, so boljše kot nič. Zato gotovo tudi višji šolski svet ne želi, da bi se nekega lepega dne ne pripetilo nekaj čudnega, da bi namreč začele ekskurendne šole ekskurirati k ekskurendnim učiteljem. Ultra posse! Poštenemu delu pošteno plačilo!

Šolarska akademija meščanske šole v Tržiču.

Delo krasi, delo razveseli človeka; največje zadovostivo ima tedaj, ko vidi, da je zadovoljil tiste, ki so mu izročili svojo mladost v varstvo, v vzgojo. In vsi tisti starši in mnogi drugolji, ki so se jim pridružili, so bili zadovoljni, srečni, nehote so vstajali in silili proti odru — k mladini, med otroke so hoteli, sami so hoteli biti otroci...

Ali je kdo izmed poslušalcev kaj drugega občutil? — Ne! Če hoče kdo ugovarjati mojim besedam, tedaj zataji v tistem hipu ono solzo, ki se je nehote pokazala v njegovih očeh.

Čuli ste vsi navzoči, kaj je smoter takih akademij. „Podpora revnim učencem na eni strani, na drugi, da vidite sad učiteljevega dela.“

S tem, da podpiraš šolo, koristiš šoli, svoji deci, samemu sebi — koristiš domovini.

Dvorana meščanske šole je bila oba dneva, to je v soboto in nedeljo napolnjena. Krajevnim razmeram primeren mir je tudi vladal v dvorani. Vse pa je utihnilo, ko je stopil na oder ravnatelj Albin Lajovic.

Sledila je mladina Otom Župančičeva „Pesem mladine“, katero je deklamovala učenka I. razreda.

„Mi gremo naprej!“
O, ga bi bile te besede cilj vsakogar, ne samo mladine! Da bi se vsakdo izmed onih, ki se je kazal veselega, odkritosrčnega, čutil mladino, da bi šel vsakdo izrednega čutil mladino, ki je edini naš up...

Dobro so učinkovale besede „Mi gremo naprej!“ dobro so bile poudarjene, da bi vsaj tudi dober sad rodile.

Tej deklamaciji so sledile telovadne vaje učenc.

Glede telovadbe bi bil mnenja, da je boljše, če se jo opusti pri akademiji in se zanjo „žrtvuje“ dan izven akademije. Na vsak način pa naj bo izvajač zbor močnejši; posebnost če se ima material na razpolago. Prosta vaja je lepa in ima veljavo le v zboru.

Pri sestavi prostih vaj naj bo učitelj oprezen; ni vsak gib za prosto vajo!

Četrta točka je bila predavanje učenke o Ivanu Cankarju. Dobro priučen govor, samo uspravajoče je učinkoval. Poslušalce je šele vzdramilo čitanje dveh sestavkov: „Mater je zatajil“ in „Ob koncu šolskega leta“.

Prvo „Mater je zatajil“, je en učenec ilustriral. Kompozicija prav dobra, tako da je slika naredila pri vseh dober utis, da si skoro pri vsakem čul besede „Kdo bi si bil mislil, da je to napravil učenec I. razreda“.

„Ob koncu šolskega leta“ je izvrstno čitala kmetska deklica. In zdaj se mi, da je razumevala besede: „V Ljubljano pojdem“. Zvenelo so tako. In v očeh dekletca sem jih bral, in tudi v očeh marsikoga drugega... Vsaj tako se mi je zdelo.

Simon Gregorčičevo „Domovini“ je deklamoval učenec; prekosili sta ga pa

domačega učil. društva Zavezinih in Zvezinih zborovanj, ampak ne le kot statist, temveč je rad posegel v debato ter pripomogel s svojim mrimim in premišljenim nastopom do bistrenja pojmov. Živo so mi v spominu uradne konference, kjer se je vsikdar odločno potegoval za koristi šolstva in učiteljstva ter žel vsikdar obilo pohvale za svoja stvarna izvajanja.

Za njega je bil praznik, ako ga je obiskal tovariš, prijatelj in ponudil mu je vse, kar je premogla njegova gostoljubna hiša. Da mu je tukaj pomagala njegova ljubla soproga prav iz srca, ga je izredno veselilo in se je ob takih prilikah sklenilo marsikaj v korist stanu in šole. Ves srečen je bil, ako se je oglašil pri tovarišu, katerega je našel zavnega, kateremu se je dobro godilo, kajti zavesti njegovega blaga duša ni poznala. Izredno težko pa mu je bilo, ako je videl, da kateri tovariš trpi pomanjkanje ali je mogoče za nerodnim postopanjem zgubil simpatije pri ljudstvu.

Da ga je učiteljstvo radi njegovih izrednih vrlin ljubilo in spoštovalo, pokazalo je s tem, da ga je izvolilo predsednikom učil. društva in zastopnikom v okraj-

sovrstnici učenci I. razreda, ena s „Kolo“, druga z Župančičevem „Divji mož“.

Od zborov, tako ženskega in mešanega zbora, sta bila najboljša Emil Adamičeva „Uspavanka“ in Druzovič-Beranoga „Na Morje“. Ostali zbori so bili za svečano razpoloženje otroških src premrtvi. Videlo se je to vsakomur na obrazu. Otožni pesmi niso znali dati izraza; vse drugače pa so se oživeli pri imenovanju dveh. Posebno pri zadnji pesmici je otrokom od veselja žarelo lice. In mi vsi smo bili dobre, židane volje. Skoro bi dejal: Svatovske obraze sem gledal.

Res je, da smo rojeni v času žalostne pesmi, a skušajmo počasi pozabiti žalostno.

Strokovni učitelj Kerne, ki je izvajal na goslih Drdla „Souvenir“, Svendsen „Romance“, Nevlandsmith „Polonaise Caprice“ je gotovo presenetil marsikoga. Marsikom bodo gotovo ostali v spominu dobro igrani violinski soli. Nekaka „zrga“ pri njegovem igranju pa je bil klavir, ki je kljub spretnosti ravnatelja Lajovice vedno distoniral. Tu bi bilo priporočljivo, da bi različni gospodje priskočili na pomoč in dali zadoščenje učiteljskemu zboru.

„Kedaj bomo zopet kaj takega čuli in videli“, so vpraševali odhajajoči po izčrpanem sporedu. Te besede so najboljšje zadoščenje učiteljskemu zboru, so iz ust otrok, ki bodo še z večjim veseljem prijeli za delo.

V. D.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer zboruje v četrtek, 18. marca t. l. ob pol 10. uri pri Kapeli s sledečim vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje inženirja Lupša o Stamu in vzhodnozavisti kulturi. 4. Nerazdeljen dopoldanski pouk Poroča tov. Koprive. 5. Razne stanovske in šolske zadeve. Z ozirom na 3. točko so tovariši iz sosednih okrajev in gostje učitelji dobrodošli. Pol ure pred pričetkom zborovanja je pevška vaja. K prav obilni udeležbi vjdno vabi Karl Mavrič, t. e. predsednik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bl. okolice je zborovalo v nedeljo 7. t. m. Radi tehtnih razlogov je bilo predavanje g. nadzornika Šijanca preloženo na nedeljo dne 14. t. m. in so zborovalci obravnavali dne 14. t. m. točke: 1. Predsednik opozarja voditelje in voditeljice, naj poberejo članarino za tri mesece, ker društveno vodstvo ne more delovati brez gmotnih sredstev. 2. Glede napovedanega sestanka v Ljubljani v svrhu ustanovitve društva učiteljev meščanskih šol so zborovalci mnenja, da je posebno društvo nepotrebno, ker pomenja cepitev sil. Pač pa bodi v učiteljskih društvih v krajih, kjer so meščanske šole, poseben odsek za meščanske šole. 3. Zavezi pošiljajo zborovalci resolucijo za takojšnjo izpolnitev zakona glede plač meščanskemu učiteljstvu. Zaveza je v tem oziru očitno premalo storila za meščansko šolo in nje učiteljstvo. 4. Pred več nego mesecem dni je poslalo društveno vodstvo nujno prošnjo V. š. sv., naj uredi plače nekaterim učiteljem ž. roč. del. a do danes ni dobilo odgovora. Ali ni kulturni škandal, da ima v današnjih dneh uč. ž. roč. del 180 K mesečne plače? Društveno vodstvo bo to zadevo še enkrat urgiralo, obenem pa jo osvetlilo v časopisju. 5. Prav tako je s selilnimi stroški in s podporami za dvojno gospodinjstvo. V treh tednih bo preteklo leto, odkar smo v Mariboru, a še danes nimajo nekateri tovariši povrnjenih selilnih stroškov.

Na tajnikovo predlog je bilo zborovanje prekinjeno ob pol 12. uri in se nadaljuje v nedeljo, dne 14. t. m. ob 10. uri.

+ Zborovanje radovljiskega učiteljskega društva se vrši dne 18. t. m. (torej ne 8. t. m. kakor je bilo pomotoma priobčeno v zadnji številki) v Radovljici ob 10. uri dopoldne. Vabila se ne pošiljajo. Tajnik.

nem šolskem svetu. Častihlepen Cvahte ni bil nikdar, a vendar ga je bolelo, ko se je udalo takratno učiteljstvo pritisku nemškutarskega nadzornika ter ni več njega, ki je tako odločno in odkrito zastopal koristi narodnega učiteljstva in šolstva, izvolilo v to korporacijo, ampak je dobil večino nadzornikov kandidat. Vključ temu se ni sedaj odtegoval delu za naš dobrobit, ampak odpustil je vsem, ki ga sicer niso namenoma žalili. Svoje spoštovanje in ljubezen do blagega tovariša pa je pokazalo učiteljstvo tudi s tem, da se je v tako častnem številu udeležilo njegovega pogreba, kjer sta se po nagrobni govori, ki si jih je sam zbral, poslovila od njega v prisrčnih besedah tovariša Mavrič iz Gornje Radgone in Tomažič iz Maribora.

Odveč je bilo poudarjati, da je bil svojim otrokom dober oče, svoji soprogi blag mož. Bila ga je sama obzirnost napram svojem. Ves čas svoje težke bolezni — črevesni rak — pomiloval je svojece, ki so mu morali streči in ako je vsled neznošnih bolečin vzdihnil ter ga je kdo vprašal, kaj mu je, sam odgovoril, da vzdihuje le iz navade, samo da in delal

+ Belokranjsko učil. društvo zboruje v četrtek dne 18. marca t. l. ob 1. uri popoldne v šoli v Metliki.

Dnevni red: 1. Poročilo odbora. 2. Duhovščina in učiteljstvo — poročila tovarišica Mara Tavčarjeva. 3. Učiteljsko razsodišče — poročila tovariš Božo Račič. 4. Raznoterosti. Predsednik.

+ Vabilo k občnemu zboru »Narodne Šole«, ki bo v sredo, dne 31. marca t. l. ob 9. uri dop. z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva za zeradbo učiteljskega konvikta«, ki bo v sredo, dne 31. marca t. l. ob popoldnih z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva v pomoč učiteljem, višjim vdomam in sirotam na (bivšem) Kranjskem, ki bo v sredo, dne 31. marca ob 10. uri dop. z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva«, ki bo v sredo, dne 31. marca ob popoldnih v prostorih »Učiteljske tiskarne. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu tudi razgovor o razpustu društva. Odbor.

+ Izredni občni zbor Učiteljskega društva za kranjski šolski okraj se vrši z ozirom na ustanovitev skupne stanovske organizacije UJU za vse učiteljstvo v okraju v soboto dne 20. marca t. l. ob 9. uri dopoldne v Kranju v ljudskošolskem posloju z naslednjim dnevnim redom:

1. Skupna stanovska organizacija. Poroča učitelj V. Rus. 2. Misli in človek. Predava strokovni učitelj L. Kerne. 3. Slučajnosti.

Popoldne je prva skupna pevška vaja za koncert, ki se priredi v Kranju, Škofji Loki in Tržiču še do velikih počitnic na kerist Učiteljskemu koncertu. Pevci in pevke naj prineso nove s teboj. Ta dan je v smislu odredb šolske oblasti za vsakega, ki se udeleži zborovanja, pouka prost dan. Odbor pričakuje torej polnoštevilne udeležbe.

+ Učiteljsko društvo za ptujski okraj je ob zelo povoljni udeležbi zborovalo 4. marca t. l. v risalnici mladike v Ptuj. Predsednik tovariš Klemenčič pozdravi zborovalce ter zakliče sedmim novo pristopivšim članom: »Dobro došli«. Nato da besedo tovarišici gđe. Irmi Šeligovi, katere nam je v vznešenih in zbranih besedah slihalo mučeniško življenje naših rodnih bratov v neodrešeni domovini. Poudarjala je, da je zahteva humanitete in etike, da ne priznamo demarkacijske črte, katero so nam nasilno potegnili Lahji s pomočjo antante, in da tudi temu primerno vzgajamo našo mladino. Korektura mej mora priti. Dolžni smo svoji časti, da vzgojimo narod, ki bo vedel, kaj zahteva od njega domovina. Za vzgled naj nam služi junaška Srbija, ki je od bitke na Kosovu pa do konca svetovne vojne bila gigantski boj proti neštetim sovražom — in zmagała. V tem duhu vzgajamo mladino, to je politična naloga naše šole. Burno odobravanje, ki je sledilo predavanju, je bil pač najlepši dokaz, da so besede predavatelja, polne gorečih ljubezni do rodne grude in do bratov v neodrešeni domovini — učinkovale.

Tovariš predsednik se gđč. predavateljci zahvali v imenu društva ter naprosi g. dr. Vrečkota, okrajnega zdravnika, da poda svoj referat »O izpolnitvi zdravstvenega pouka v ljudskih šolah«.

Predavatelj nam je kot uvod podal najnovejšo statistiko kužnih boleznih, ki nam jasno ilustrira naše žalostne zdravstvene razmere; primanjkuje nam zdravnikov, primanjkuje nam potrebnih sredstev, ljudstvo pa je nedisciplinirano in

težkega srca svojim, ki so stali žalostni krog njega bolniške postelje. Prepričan je bil, da za njegovo bolezen ni leka, a gledal je junaško smrti v obraz ter osobito svojo ženo tolažil s tem, da upa na okrevanje.

Svoja otroka je vzgojil vzorno. Sin Mirko je danes orožniški kapetan na Koroskem, a hčerka Olga, ki je bila učiteljica, posvetila se je socialni oskrbi, ter tako skuša lajšati bol revnim, bolehnim delavskim družinam v Trbovljah.

Zadnja leta je Cvahte mislil na upokoženje, in sicer ga je vleklo srce v Maribor, kamor bi bil rad vabil svoja otroka, kjer bi tako mirno preživel v družbi svojih dragih večer svojega življenja, a ni se mogel odločiti, da bi zapustil svoje Malonedelčane, in Bog je hotel drugače, rešil ga je neizmernih bolečin, ter uspal ga v spanju, iz katerega ga ne vzbudi sveta trušč.

Tvoje truplo, dragi tovariš, počiva med Tvojimi ljubimi Malonedelčani. Tvoj duh pa plava nad nami ter nas bodri in naprej k delovanju za naše ideale! I. T.